

da prema polici osiguranja osiguranik nije smio ukrcati teret na maonu, nego na jedan motorni jedrenjak.

Tužitelj-osiguranik za svoje stajalište iznio je slijedeće razloge: a/ osiguratelj je znao da će se roba krcati na maone; b/ osiguratelj nije ni do sada uskraćivao osigurninu, iako je roba bila pod navedenom klauzulom krcana na maone; c/ prema opće usvojenom običaju osiguratelji nikad ne prave pitanje o tome na koje je sredstvo bila ukrcana roba, osobito da li se radi o sredstvu koje se pokreću vlastitom ili tuđjom snagom.

Sud je odbio osiguranika s tužbenim zahtjevom. Na gornje navode zauzeo je slijedeće stajalište:

Prema talijanskom pravu, postojanje činjenica vezanih uz ugovor o osiguranju može se dokazati samo pismenom ispravom, a ne i svjedocima. Prema tome nije utemeljena tvrdnja tužitelja da je osiguratelj znao da će roba biti ukrcana na maone, jer tu činjenicu nije mogao dokazati pismenom ispravom, a dokaz svjedocima, koje je ponudio, nije dovoljan. Što se pak tiče drugog navoda, sud je stekao uvjerenje da se radi samo o jednom jedinom slučaju, a taj slučaj ne može služiti kao baza da bi se na temelju njega moglo zaključiti da postoji stalna praksa osiguratelja, tim više što se je radilo o nekej trećoj stranki, a ne o tužitelju. U pogledu tužiteljeve tvrdnje da osiguratelji ne prave pitanje o tome u koje je sredstvo bila ukrcana roba, sud odgovara da je to tačno ako upotrijebljeno sredstvo ima bitno jednake ili bolje sigurnosne uvjete od onoga koje je ugovoreno. Medjutim, ako zamijenjeno sredstvo ne daje barem one garancije u pogledu očuvanja tereta kao i onoga koje je ugovoreno, tada osiguratelj ima pravo odbiti isplatu osigurnine. Prema uvjerenju suda motorni jedrenjaci predstavljaju za robu daleko manji rizik, nego što je to maona koja se tegli, pa kako je osiguranik izložio robu većem riziku nego što je bilo ugovoreno, to je osigurateljevo odbijanje da plati osigurninu potpuno umjesno.

/Dir.mar.1959, III str.404-406/

B.J.

ŠVICARSKI SAVEZNI SUD, Prvo građansko vijeće
Presuda od 22.IX 1959.

Swissair S.A. c/a La Concorde S.A.

Osiguranje tereta - Na odgovornost vozara primjenjuje se zakon njegova sjedišta - Zakonska subrogacija podložna je zakonu ugovora o osiguranju, a ne transportnog ugovora

Povodom prijevoza zlata za jednu švicarsku banku ukraden je jedan sanduk zlata, uslijed doloznog postupka službenika

poduzeća za zračnu plovidbu Swissair. Oštećena banka bila je osigurana kod belgijskog osiguravajućeg zavoda La Concorde, koji je iznos štete isplatio. Pozivajući se na belgijski propis o subrogaciji, belgijsko je poduzeće zatražilo od švicarskog vozara da mu naknadi protuvrijednost isplaćene svote. Tim povodom sud je riješio ova pitanja:

1/ Odgovornost vozara podložna je zakonu njegova sjedišta, dakle konkretno švicarskom pravu.

2/ Švicarska naredba o zračnom prijevozu od 3.X 1952 /RTA/ upućuje u čl. 10 na primjenu Varšavske konvencije za ujedinjenje nekih pravila o međunarodnom zračnom prijevozu od 1929, po kojoj vozar odgovara neograničeno, ako je šteta nastala doloznim ili kulpoznim postupkom njegovim ili njegova službenika u vršenju službe /čl.20/.

3/ Je li tražbina oštećenika utrnula isplatom osigurnine, ili je prešla na osiguratelja? O tom postoje razlike između švicarskog i belgijskog prava, i sud je primijenio posljednje /koje ustanovljuje zakonsku subrogaciju, dakle prijelaz oštećenikove tražbine na osiguratelja samim činom isplate osigurnine/, i osudio Swissair da naknadi osiguratelju iznos plaćene osigurnine. Primjenu belgijskog prava obrazložio je ovako:

Isplata osigurnine izvršena je na osnovi ugovora o osiguranju sklopljenog između banke i osiguratelja u Belgiji; povrh toga taj je ugovor predviđao nadležnost belgijskih sudova, i pozivao se na "opće uvjete Antverpenske pomorske police", dakle na belgijske trgovačke običaje. S tih razloga trebalo je na ugovor primijeniti belgijsko pravo, koje će dakle vrijediti između stranaka u odnosu osiguranja.

Što se tiče učinka isplate osigurnine u odnosu između naručitelja prijevoza i vozara, dakle između stranaka prijevoznog posla, može načelno doći u obzir: 1/ zakon prenijete tražbine /tražbine iz prijevoza - tako Guldener, Niboyet/, 2/ zakon koji se primjenjuje na odnos na osnovi kojeg je osigurnina isplaćena /odnos ugovora o osiguranju - tako Schulze, Lewald, Wolff, Batiffol, Giovanoli, Domke, Gutzwiller i praksa švicarskih sudova.

Sud je i ovom prilikom primijenio tezu pod 2/ s obrazloženjem da treba razlikovati ugovor o ustupu /cesiju/ od subrogacije koja nastaje po samom zakonu. Prvi je čin raspolaganje tražbinom, i može biti podvrgnut pravu koje se primjenjuje na tražbinu; Naprotiv zakonska subrogacija izvire iz plaćanja izvršenog na osnovi drugog pravnog odnosa, a ne onog na kojemu je osnovan odštetni zahtjev /zahtjev koji se subrogacijom prenosi/.

Sama činjenica da je oštećeni primio od treće osobe /osiguratelja/ iznos štete ne bi oslobodila dužnika obveze na naknadu štete vjerovniku /oštećenome/, ni prisilila ga da svoj dug plati trećemu, kad to ne bi izlazilo iz prava kojim je uređen odnos između stranaka ugovora o osiguranju, i koji predviđa stupanje osiguratelja u prava osiguranika. Po zakonu koji ustanovljuje subrogaciju prijelaz tražbine nastaje neposredno isplatom osigurnine, i na nju se primjenjuje zakon ugovora o osiguranju, koji će na taj način biti mjerodavan i za pravni značaj te isplate / da li je obveza isplatioca osigurnine primarna ili supsidijarna, da li je bezuvjetna, ili postoji samo ako nitko drugi nije odgovoran itd/.

Tuženo poduzeće Swissair isticalo je i prigovor da se strano pravo ne može primjenjivati u predmetu subrogacije, jer bi se tim zaobilazili švicarski propisi o redu kojim se ostvaruju regresni zahtjevi; ali je sud to odbio tvrdeći da se red ostvarivanja primarnih i regresnih zahtjeva ravna samo onda po švicarskim propisima, ako su svi odnosi u konkretnoj situaciji podložni švicarskom pravu. Švicarski vozar ne dolazi subrogacijom u gori položaj prema osiguratelju, nego što je bio prema naručitelju prijevoza; ali on ne može osporavati svoju obvezu, kakva je postojala prema naručitelju, ni prema osiguratelju, koji u odnosu prema njemu zauzima mjesto naručitelja. Naručitelj i primalac ovlašteni su da osiguraju robu, i ako to učine prilikom međunarodnog prijevoza kod inozemnog osiguratelja, ne može to vozara osloboditi odgovornosti za štetu, ako nije učinjena in fraudem legis.

/Clunet 1961, str. 228 i d./

N.K.

Bilješka. - Prof. Eisner /Medjunarodno privatno pravo, II, Zagreb 1956, str.49/ zauzima gledište da je ugovor o osiguranju za vozara "res inter alios acta", i da stoga subrogacija nastaje samo u slučaju, ako ju predviđaju kumulativno statut osiguranja i deliktni statut, odn. kako se može zaključiti kad se radi o ugovornoj odgovornosti, statut prijevoznog ugovora. Odatle izvodi dalje da osiguratelj, ako subrogaciju predviđa samo statut osiguranja, a ne i deliktni statut /odnosno po izloženom, statut prijevoznog ugovora/ može od osiguranika tražiti ustup njegova zahtjeva protiv osobe koja je skrivila štetu. Može li se ipak opravdati gledište presude da subrogacija djeluje neposredno?

Razlikovanje između ustupa i subrogacije, koju je postavio švicarski sud da bi omogućio primjenu statuta osiguranja i na odnos prema vozaču, ne bi prema izloženom bilo dovoljno da opravda primjenu na vozaču pravnog poretka koje vrijedi za odnos između naručitelja prijevoza i treće osobe, naime osiguratelja. Mogla bi to opravdati okolnost da je običajem prihvaćeno da naručitelj ili primalac mogu robu osigurati, i da će subrogacija, ako postoji po statutu osiguranja, vrijediti i za vozača - što je činjenično pitanje, i što bi se moralo ispitati na temelju postojećih običaja, a potvrđeno je donekle, za Švicarsku, navedenom stalnom sudskom praksom kao manifestacijom običaja. Okolnost da vozač ne dolazi u gori položaj prema osiguratelju nego prema naručitelju ulazi samo kao sporedno opravdanje, naime toliko što se subrogacija u tom smjeru ne razlikuje od cesije. A kako pri cesiji za odnos između cedenta i cesionara vrijedi zakon ugovora o cesiji /a ne ugovora iz kojega potječe tražbina/, dok za odnos cesusa, kako prema cedentu, tako naravno i prema cesionaru, vrijedi zakon osnovnog ugovora /iz kojega potječe tražbina/, odlučno je za sadržaj obveze cesusa da ona bude jednaka kako prema prvobitnom vjerovniku, naručitelju prijevoza, tako i prema njegovu osiguratelju, koji "dolazi na njegovo mjesto". Pod tim uvjetom mogla bi se međutim subrogacija opravdati jednako kao i cesija, koja također nastaje bez pitanja i privoljenja cesusa /zbog čega je posljednji zaštićen tim što je njegov položaj prema prvobitnom vjerovniku i prema cesionaru jednak/. Kao što se dakle cesija može ugovoriti isključivo između cedenta i cesionara, po njihovom sporazumu i zakonu koji vrijedi za taj sporazum /sve nezavisno od cesusa, a s tim da se položaj cesusa ne mijenja tj. da se njezini učinci prema njemu ravnaju po zakonu osnovnog ugovora/, tako da se može i subrogacija osnovati ugovorom o osiguranju, ma da je on za cesusa "res inter alios acta", ako je ona predviđena u ugovoru o osiguranju ili u zakonu koji se na taj ugovor primjenjuje, i opet s tim da ona ne može pogoršati položaj vozača. Ukratko: subrogacija sadrži u sebi cesiju, ako su je stranke ugovora o osiguranju izrično ugovorile ili ako se ona osniva na zakonu koji je mjerodavan za ugovor o osiguranju.

Toliko u nadopunu obrazloženja presude.

N.K.